

**Česká školní inspekce
Jihomoravský inspektorát**

INSPEKČNÍ ZPRÁVA

Čj. ČŠIB-1238/21-B

Název	Dětský domov Dagmar Brno, příspěvková organizace
Sídlo	Zeleného 825/51, Žabovřesky, 616 00 Brno
E-mail	info@dddagmar.cz
IČ	62158465
Identifikátor	600030148
Právní forma	příspěvková organizace
Zastupující	Mgr. Daniel Kusý
Zřizovatel	Jihomoravský kraj
Místa inspekční činnosti	Zeleného 825/51, Brno – Žabovřesky Vychodilova 2552/12, Brno – Žabovřesky Voroněžská 2545/6, Brno Žabovřesky
Termín inspekční činnosti	5. 10. 2021 – 7. 10. 2021, 26. 10. 2021

Inspekční činnost byla zahájena předložením pověření k inspekční činnosti.

Předmět inspekční činnosti

Hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání poskytovaných dětským domovem podle § 174 odst. 2 písm. b) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a podle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a souvisejících a prováděcích právních předpisů.

Zjišťování a hodnocení naplnění školního vzdělávacího programu pro dětský domov podle § 174 odst. 2 písm. c) školského zákona, ve znění pozdějších předpisů.

Charakteristika

Dětský domov Dagmar Brno, příspěvková organizace (dále i domov, zařízení), vykonává činnost dětského domova a školní jídelny. V době inspekční činnosti bylo ve třech rodinných skupinách umístěno 21 dětí ve věku 5 až 18 let, kterým byla soudem nařízena ústavní výchova a tři zletilé nezaopatřené osoby byly v péči zařízení na základě dohody o setrvání v dětském domově do ukončení přípravy na budoucí povolání. Mateřskou školu navštěvovalo jedno dítě, povinnou školní docházku v základní škole plnilo 14 dětí. Osm se jich vzdělávalo na střední odborné škole nebo učilišti a jedna klientka byla studentkou vysoké školy. Dvě zletilé nezaopatřené osoby bydlely mimo zařízení v tzv. „startovacích bytech“.

Hodnocení podmínek vzdělávání

Ředitel má zpracovanou dlouhodobou koncepci rozvoje dětského domova. Formulovaná vize zahrnuje oblasti provozní, personální a pedagogické. Je však obecná, na aktuální stav a podmínky zařízení reaguje jen zčásti. postrádá konkrétnější cíle a kroky, které by vedly k jejímu naplnění zejména ve vztahu ke zvyšujícímu se počtu dětí se závažnými poruchami chování.

Školní vzdělávací program je realizován prostřednictvím ročních plánů a týdenních programů výchovně vzdělávací činnosti. Ty však byly spíše formální, nezahrnovaly konkrétní cíle z programů rozvoje osobnosti, děti na jejich sestavování spolupracovaly jen okrajově a neměly k nim během týdne přístup. Režimové opatření bylo v tomto případě málo účinné.

Při řízení domova ředitel rozdělil některé pravomoci mezi sebe a své dvě zástupkyně. Systém řízení a kontroly tak, jak byl realizován, nebyl dostatečně efektivní, stejně tak, jako prováděné preventivní aktivity. Nedostatky se projeví především v průběhu a výsledcích výchovy. V uplynulém období došlo u některých dětí k velkému nárůstu projevů poruch chování (útěky, krádeže, verbální agrese, užívání návykových látek). Ředitel prováděl kontrolní a hospitační činnost v rodinných skupinách, problémy identifikoval, ale poskytnutá zpětná vazba a metodická podpora pedagogům nevedla ke zlepšení situace a ke zvýšení kvality výchovně vzdělávacího procesu.

Systém komunikace je v domově založen na osobních kontaktech zaměstnanců a dětí a denních písemných záznamech. Účinnost realizovaných činností a opatření je omezena tím, že písemné záznamy neobsahují sdělení o plnění konkrétních cílů daných programy rozvoje osobnosti dětí.

Pedagogická rada se na svých jednáních zabývala hodnocením průběhu a výsledků výchovy a vzdělávání dětí, jako poradní orgán však fungovala jen částečně. Nebylo zaznamenáno, že by se podílela na návrzích a stanovování konkrétních kroků vedoucích k řešení uvedených skutečností v souvislosti s přibývajícím projevy poruch chování u dětí.

Další vzdělávání pedagogických pracovníků vzhledem k uplynulému období, ovlivněném epidemickou situací a velkou zátěží pedagogů realizujících distanční výuku, výchovu a v některých případech i péči o covid pozitivní děti, realizováno nebylo, což se negativně projevilo v kvalitě některých sledovaných činností rodinných skupin. Plán vzdělávání na další období zohledňuje potřeby celého zařízení. Akcentována jsou zejména témata prevence a řešení rizikových forem chování.

Hodnocení zaměstnanců ředitelem domova a podpora začínajících pedagogů probíhá neformálně v průběhu celého pedagogického procesu. Cílená evaluace, supervize nebo

intervize, která by identifikovala aktuální potřeby zaměstnanců i dětí a byla by jedním z nástrojů pro zkvalitňování průběhu a výsledků výchovy a vzdělávání, ve sledovaném období realizována nebyla.

Zařízení má dobré materiální zázemí včetně velké zahrady s řadou herních prvků a bazénem. Děti potvrdily, že tam rády tráví volný čas. Prostředí domova bylo vhodně uspořádané a vybavené, dochází k jeho průběžné obnově. Celkový dojem rodinných skupin odpovídal prostředí v běžné domácnosti. Vybavení některých pokojů dětí však bylo střídme a málo podnětné.

Školní jídelna připravuje dětem celodenní stravu. Skladba a pestrost připravovaných jídel vede děti ke zdravým stravovacím návykům. V rámci přípravy na samostatný život mají děti možnost si jeden den v týdnu připravit večeři s vychovateli v kuchyních jednotlivých rodinných skupin, včetně drobného nákupu.

K zajištění bezpečného chodu zařízení byla formulována jasná pravidla ve vnitřním a organizačním řádu. Zaměstnanci dbali na jejich dodržování a vedli k nim i děti.

Hodnocení průběhu vzdělávání

Děti byly do rodinných skupin zařazovány citlivě, s ohledem na věk a příbuzenské vztahy, byly zohledňovány jejich výchovné i zdravotní potřeby s cílem, aby prostředí co nejvíce připomínalo rodinu. Pro plynulý a bezproblémový nástup do zařízení byly děti při příchodu postupně seznamovány s chodem domova, právy, povinnostmi a organizační strukturou. Každému dítěti byl sestaven program rozvoje osobnosti, který obsahoval konkrétní cíle. Děti během rozhovorů s inspektory potvrdily, že jsou si svých cílů vědomy a mohou se k nim vyjádřit. Bohužel v týdenních plánech a ve sledovaných činnostech během dne bylo plnění těchto cílů zaznamenáno jen ojediněle, vyhodnocování mělo spíše formální charakter a tím byla efektivita realizovaných postupů omezena. Dětský domov přijímá děti do zařízení na základě rozhodnutí soudu. V rámci tohoto procesu ale není u převážné většiny dětí provedená žádoucí pedagogicko-psychologická diagnostika, která by byla efektivním nástrojem pro volbu vhodných výchovných postupů. Částečnou diagnostiku pak provádějí sami vychovatelé ve spolupráci s psychologem dětského domova. Tato skutečnost se negativně projevila ve sledovaných činnostech během hospitací a potvrdili ji i samotní pedagogové.

V průběhu inspekční činnosti byly sledovány výchovné aktivity během odpoledne. Vychovatelé se zaměřovali zejména na nácvik sebeobslužných dovedností, přípravu na vyučování, pravidelný úklid osobních věcí a podporu zájmových aktivit společných i individuálních. Cílem bylo zapojit všechny děti do činností souvisejících s chodem rodinné skupiny, s přihlédnutím k aktuálním potřebám a zájmům dětí, což se pedagogům ne vždy úspěšně dařilo, zejména u starších dětí, které byly obtížně motivovatelné a negativistické. Odmítaly plnit úkoly, nechtěly se účastnit nabízených aktivit a docházelo mezi nimi a vychovateli ke konfliktům, občas vyhroceným, provázeným afekty vzteku a verbální agresí. Vychovatelé byli důslední ve svých požadavcích, ale v průběhu vzdělávání těchto dětí se jim nedařilo v dostatečné míře využívat takové metody a formy práce, které by vedly k plnění obecných i individuálních cílů a mírnění projevů poruch chování. Děti zůstávaly pasivní ve svých pokojích, bavily se zejména u mobilních telefonů a smysluplná zájmová činnost u nich nebyla pozorována. Absence systematické etopedické podpory, kterou zařízení tohoto typu bohužel nedisponuje, negativně ovlivňuje kvalitu poskytované péče a je jednou z příčin zhoršování chování dětí v domově.

Motivovat a povzbuzovat k činnosti mladší děti a děti bez závažnějších poruch chování se vychovatelům dařilo dobře. Prostřednictvím metod požadavku, režimu, příkladu, kooperace a hodnocení docházelo k plnění cílů i s vazbou na cíle v programech rozvoje osobnosti dětí. Panovala mezi nimi příjemná atmosféra, spolupracovaly a i v rozhovorech s inspektory potvrdily, že se jim v domově líbí, že mají s vychovateli dobré vztahy, že se jim mohou svěřit a řešit své problémy. Dále také potvrdily napříč rodinnými skupinami, že je chování některých dětí ruší a probíhající konflikty vnímají negativně.

Během inspekční činnosti bylo zjištěno a z rozhovorů s dětmi vyplynulo, že v uplynulém období došlo k vyhocenému konfliktu mezi vychovatelkou a dětmi. Tento incident byl vedením domova bezodkladně řešen a ředitel přijal patřičná opatření k nápravě. Dalšími bezpečnostními riziky byly situace, kdy se děti vracely z vycházek pod vlivem návykových látek, nebo kdy děti donesly návykovou látku do domova, konzumovaly ji tam nebo k tomu byly naváděny. I tyto události ředitel řešil, dětem bylo uloženo opatření ve výchově v podobě zákazu vycházek a byly realizovány pohovory dětí s psychologem, který dětem i pedagogům poskytuje metodickou i psychologickou podporu. Ředitel také zahájil jednání s příslušnými školskými zařízeními o přeražení vybraných dětí do zařízení pro děti se závažnými poruchami chování.

Vzhledem k tomu, že povaha poruch chování některých umístěných dětí neodpovídá charakteru daného zařízení, jehož účelem je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování, nedaří se zatím vedení zařízení nastalou situací vhodně řešit a závažné poruchy chování dětí v režimu dětského domova rodinného typu mírnit.

Hodnocení výsledků vzdělávání

Realizovaný hodnotící systém zařízení byl primárně založený na individuálním přístupu ke každému dítěti. Uplatňováno bylo zejména neformální verbální hodnocení dětí v průběhu dne. Uskutečňované organizační formy i aplikované metody činností nebyly vždy vhodně zvoleny a to zejména ve vztahu ke speciálním vzdělávacím potřebám dětí s poruchami chování. Problémy jednotlivců byly řešeny zejména v rámci rozhovorů a individuálním přístupem pedagogů nebo psychologa. Z hospitací i rozhovorů s dětmi a zaměstnanci domova vyplynulo, že komunity rodinných skupin nebo celého domova nebyly realizovány. Hodnocení dětí probíhalo nesystematicky a nebylo tak dostatečně účinným výchovným nástrojem, chybělo sebehodnocení i vzájemné hodnocení. Pozitivně byl hodnocen zejména důraz na přípravu do školy, samostatnost dětí, vzájemnou pomoc, podporu a prohlubování sourozeneckých vztahů. Vychovatelé sledovali aktuální dosaženou úroveň individuálních výsledků v osobnostním rozvoji dětí a jejich pokroky v sebeobslužných činnostech, což bylo zaznamenáno i v zápisech z pedagogických rad a programech rozvoje osobnosti dětí.

V rámci prevence sociálně patologických jevů byly zařazovány besedy, filmy, diskuse o shlédnutých filmech, avšak témata a konkrétní podoba činností měly jen malý dopad na problematiku řešení vzniklých rizikových forem chování dětí. Aktuálně v zařízení převažují problémy s kouřením, konzumací marihuany, alkoholu, agresivním chováním některých starších dětí, vulgárním vyjadřováním a počínající trestnou činností. Četnost případů tohoto problematického chování se postupně zvyšuje. Výrazně se zvýšil počet útěků, děti se nevrací včas z dovolenek, vycházek nebo se často vracely pod vlivem návykové látky, což se potvrdilo z rozhovorů s dětmi i předložené dokumentace zařízení. Uvedené skutečnosti se promítají i do zhoršeného prospěchu těchto dětí a počtu zameškaných hodin ve škole. Účinné opatření k nápravě se běžnými pedagogickými nástroji pedagogům nedaří realizovat. Za prokázané porušení povinností vymezených vnitřním řádem byla dětem

v odůvodněných případech ukládána záporná opatření ve výchově, a to převážně formou omezení trávení volného času mimo zařízení nebo odnětím získané výhody. Tato opatření byla u některých dětí neúčinná. Jejich neefektivní udílení nemělo dostatečný výchovný charakter, děti nadále pravidla porušovaly a spíše snižovaly autoritu vychovatelů. Pedagogičtí pracovníci využívali i možnosti udílení kladných opatření ve výchově např. za úspěšné školní a studijní výsledky nebo za příkladnou práci a plnění úkolů, a to formou věcné odměny nebo zmírnění opatření záporného. Tato opatření byla ve sledovaném období využívána v menší míře.

Průběžné výsledky vzdělávání dětí ve školách byly vychovateli důsledně sledovány při každodenní přípravě na vyučování. V rámci prevence školní neúspěšnosti vychovatelé aktivně spolupracovali se školami, zejm. třídními učiteli, v době distanční výuky někteří vyučující do domova na výuku i osobně docházeli a poskytovali zpětnou vazbu a podněty k přijímání opatření. Školní výsledky dětí byly i přes zvýšenou pozornost ze strany vychovatelů na konci školního roku v některých případech jen dostatečné, ale i nedostatečné. O průběhu a výsledcích vzdělávání byli zákonní zástupci dětí seznamováni zejména prostřednictvím telefonických a osobních kontaktů.

Spolupráce se spádovým diagnostickým ústavem byla průběžně realizována. Zatím se však nepodařilo dohodnout komplexní diagnostiku vybraných dětí a jejich přemístění do vhodnějších zařízení, kde by jim byla poskytnuta odborná speciálně pedagogická péče. Vedení domova opakovaně žádalo podporu a pomoc při řešení situací, kdy dochází k nárůstu závadového chování umístěných dětí. Ve většině případů byl diagnostickým ústavem doporučen individuální přístup k dítěti nebo pobyt ve středisku výchovné péče, a to i opakovaný, což jak vyplynulo z předložené dokumentace, nebylo dostatečně efektivní. Chyběla komplexní diagnostika či rediagnostika dítěte, přímá podpora a intervence etopeda u jednotlivých dětí s poruchami chování. Následkem toho nedochází ke zlepšení situace, adaptaci a socializaci dítěte.

Volný čas měly děti možnost trávit dle svého výběru v domově i mimo něj na vycházkách, přijímaly návštěvy a trávily čas se svými přáteli. V rozhovorech s inspektory potvrdily, že jsou v kontaktu se svými rodinami a není jim nijak bráněno realizovat dovolenky u svých blízkých. Ze stran pedagogů byly dětem nabízeny různorodé aktivity s přihlédnutím k ročním obdobím, aktuální situaci a potřebám dětí i zařízení. Děti jsou podporovány k účasti v zájmových kroužcích dle svých individuálních preferencí. Navštěvují kroužky v domově i mimo zařízení. V rozhovorech potvrdily, že do kroužků chodí rády, mají tam kamarády. Dochází tak k rozvoji širokého spektra dovedností potřebných pro běžný život zejména samostatnosti, sociálních dovedností, komunikace, odpovědnosti a dovednosti plánovat si svůj čas. Nedílnou součástí zájmových činností bylo zapojení dětí do různých soutěží a akcí, což pak kladně ovlivňuje propojení života v zařízení se životem ve městě i mimo něj, přispívá k pozitivní prezentaci zařízení na veřejnosti a dává dětem zažít mnohdy úspěch a pocit z dobrého výkonu.

V zájmu zefektivnění vzdělávání dětí v zařízení se daří spolupráce s partnery participujícími na jeho činnosti, a to zejména se zřizovatelem, městem Brno, školskými poradenskými zařízeními, orgánem sociálně právní ochrany dětí, státním zastupitelstvím, Policií ČR, zdravotnickými zařízeními a v neposlední řadě se školami, ve kterých se děti vzdělávají.

Zletilým nezaopatřeným klientům domova bylo pro usnadnění plynulého přechodu do běžného života umožněno bydlet v tzv. „startovacích bytech“ v zařízení i mimo něj v městských bytech v nedalekém sídlišti. Dochází tak u nich k posilování pocitu důvěry ve vlastní schopnosti a zvyšují se tím jejich šance na bezproblémový samostatný život. Během této doby jsou vychovatelé s klienty v pravidelném kontaktu osobním i telefonickým a je jim poskytována podpora a pomoc. Těmto, ale i osobám po ukončení pobytu v zařízení

poskytuje domov poradenství a pomoc zejména v oblastech finanční gramotnosti, sociálně právního poradenství, spoluúčast při vyřizování úředních záležitostí, ale i při řešení osobních nebo i tíživých životních situací. Klienti jsou vedeni k samostatnosti, odpovědnosti a k řešení problémů v běžném životě. Cílem všech zúčastněných je co nejvíce těmto mladým lidem usnadnit přechod z ústavního režimu do běžného života.

Závěry

Vývoj školského zařízení

Od minulé inspekční činnosti došlo v domově k výrazné proměně ve struktuře dětského kolektivu. Převládají dospívající děti, některé z nich mají výrazné poruchy chování, což vede k nárůstu případů společensky rizikových jevů.

Plivem realizace protiepidemických opatření v uplynulém období byla přerušena realizace supervize pedagogů.

Dochází k průběžné obměně materiálního vybavení domova a částečné personální obměně.

Silné stránky

- Zařízení podporuje individuální zájmy dětí účastí v kroužcích a volnočasových aktivitách.
- Zletilým nezaopatřeným klientům domova je, v rámci usnadnění plynulého přechodu do běžného života a osamostatnění se, umožněno po dobu přípravy na budoucí povolání bydlet v tzv. „startovacích bytech“.

Slabé stránky a příležitosti ke zlepšení

- Realizovaná metodická podpora vedením zařízení, minimální účast pedagogů na dalším vzdělávání a málo účinná kontrolní a hospitační činnost včetně preventivních aktivit mají negativní dopad na kvalitu poskytované péče v zařízení.
- Nevhodný postup pedagoga při řešení výchovných problémů.
- Zvyšující se počet útěků dětí ze zařízení a absence žáků ve škole.
- Týdenní programy výchovné činnosti jsou formální, nejsou propojeny s aktuálními cíli v programech rozvoje osobnosti dětí.
- Děti nejsou vedeny k systematickému využívání sebehodnocení a vzájemného hodnocení jako podstatného formativního prvku výchovy.

Doporučení pro zlepšení činnosti školského zařízení

- Aktualizovat koncepci rozvoje zařízení, akcentovat v ní aktuální stav, formulovat konkrétní cíle a identifikovat podmínky potřebné k jejímu dosažení.
- Do týdenních programů výchovně vzdělávacích činností zařadit konkrétní cíle z programů rozvoje osobnosti dětí a navázat na ně vhodné aktivity. Do jejich plánování zahrnout i děti a nechat je se na nich spolupodílet.

- Realizovat pro pedagogické pracovníky další vzdělávání zaměřené na děti s poruchami chování a s výchovnými problémy. Poskytovat jim i během pedagogické práce metodickou podporu vedoucí ke zvládnutí rizikových forem chování dětí.
- Pravidelně provádět hodnocení dětí a vést je k vrstevnickému hodnocení a sebehodnocení.
- Poskytovat dětem účinný preventivní program v rámci primární i sekundární prevence.
- V rámci podpory a zvyšování kvality pedagogického procesu provádět pravidelnou evaluaci a hodnocení zaměstnanců.
- Provádět pravidelnou intervizi a supervizi zaměstnanců.
- Vést děti k tomu, aby své prostory, ve kterých žijí, udržovaly esteticky podnětné a útulné.

Stanovení lhůty

Česká školní inspekce v souladu s § 175 odst. 1 školského zákona ukládá řediteli školského zařízení ve lhůtě do 14 dnů přijmout adekvátní opatření k prevenci nedostatků zjištěných při inspekční činnosti a ve stejné lhůtě písemně informovat Českou školní inspekci, jaká byla přijata opatření.

Zprávu zašlete na adresu Česká školní inspekce, Jihomoravský inspektorát, Křížová 22, 603 00 Brno, případně prostřednictvím datové schránky (g7zais9), nebo na e-podatelnu csi.b@csicr.cz s připojením elektronického podpisu.

Seznam dokladů, o které se inspekční zjištění opírají

1. Vnitřní řád Dětského domova Dagmar platný od 1. 12. 2015 včetně dodatků
2. Školní vzdělávací program Dětského domova Dagmar, platný od 1. 9. 2021
3. Koncepce rozvoje Dětského domova Dagmar v Brně 2018 - 2024
4. Zápisy z pedagogických rad a porad Dětského domova Dagmar ve školním roce 2020/2021, 2021/2022 do termínu inspekční činnosti
5. Záznamy hospitační činnosti v období 2020 – 2021 ke dni inspekční činnosti
6. Seznam dětí a jejich rozdělení do rodinných skupin ke dni 5. 10. 2021
7. Osobní dokumentace dětí přítomných v zařízení v době inspekční činnosti (vzorek)
8. Programy rozvoje osobnosti dětí (vzorek)
9. Přehledy denních záznamů rodinných skupin ve školním roce 2020/2021 v elektronickém informačním systému (vzorek)
10. Roční plán výchovné činnosti a plán práce pro školní rok 2020/2021, týdenní programy rodinných skupin ve školním roce 2020/2021 (vzorek)
11. Seznam zaměstnanců a personální dokumentace zaměstnanců k termínu inspekční činnosti
12. Plán dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, školní rok 2021/2022
13. Minimální preventivní program na školní rok 2021/2022 včetně hodnocení minimálního preventivního programu ve školním roce 2020/2021
14. Elektronický informační systém - výchovně etopedická dokumentace
15. Dokumentace k finančním podmínkám, zabezpečení školního stravování a bezpečnosti dětí v době jejich pobytu v zařízení

Poučení

Podle § 174 odst. 11 školského zákona může ředitel školského zařízení podat připomínky k obsahu inspekční zprávy České školní inspekci, a to do 14 dnů po jejím převzetí. Případné připomínky zašlete na výše uvedenou adresu k rukám ředitelky inspektorátu.

Inspekční zprávu společně s připomínkami a stanoviskem České školní inspekce k jejich obsahu zasílá Česká školní inspekce zřizovateli. Inspekční zpráva včetně připomínek je veřejná a je uložena po dobu 10 let ve školském zařízení, jichž se týká, a v místně příslušném inspektorátu České školní inspekce. Zároveň je inspekční zpráva zveřejněna na webových stránkách České školní inspekce a v informačním systému InspIS PORTÁL.

Složení inspekčního týmu a datum vyhotovení inspekční zprávy

Mgr. Šárka Machačová, školní inspektorka,
vedoucí inspekčního týmu

Mgr. Šárka Machačová v. r.

Mgr. Lenka Zárubová, školní inspektorka

Mgr. Lenka Zárubová v. r.

Ing. Hana Šarounová, kontrolní pracovnice

Ing. Hana Šarounová v. r.

Mgr. Libor Žilka, školní inspektor

Mgr. Libor Žilka v. r.

V Brně 6. 12. 2021

Datum a podpis ředitele školského zařízení potvrzující projednání a převzetí inspekční zprávy

Mgr. Daniel Kusý,
ředitel školského zařízení

Mgr. Daniel Kusý v. r.

V Brně 9. 12. 2021